

Prawda w internecie - na farmie trolli

Scenariusz lekcji dla szkół podstawowych klas 7-8

Wprowadzenie

Podczas zajęć uczestnicy zmierzają się ze zjawiskiem fake-newsów w nietypowy sposób - nie z perspektywy ich odbiorców, lecz twórców komentarzy (pracowników farmy trolli). Zamiast słuchać zwyczajowych ostrzeżeń dorosłych - przeanalizują na podstawie własnego doświadczenia mechanizmy sprzyjające rozpowszechnianiu się fałszywych treści w sieci. Dzięki temu, nauczą się je rozpoznać i adekwatnie na nie reagować, gdy się z nimi spotkają w prawdziwym życiu.

Cele lekcji

- Poznanie mechanizmów powstawania i funkcjonowania farm trolli
- Wspólna analiza mechanizmów stosowanych do zachęcenia innych użytkowników do komentowania i udostępniania nieprawdziwych treści (fake-newsów).
- Poszerzenie wiedzy o tym jak rozpoznać trolla i nieprawdziwe informacje w internecie

Cele lekcji (w języku ucznia)

- dowiedzie się czym są farmy trolli,
- zrozumie jakie mechanizmy stosują, by zachęcić innych użytkowników do komentowania i udostępniania nieprawdziwych treści (fake-newsów),
- odkryje jak rozpoznać trolla w internecie,
- dowiedzie się co robić gdy napotkasz trolla lub nieprawdziwe informacje.

Związek z podstawą programową:

język polski IV.2 i IV.6, cele szczegółowe III.1.1,2;IV.8

WOS II.1, cele szczegółowe: X.2.3

informatyka IV.2

etyka IV.1, cele szczegółowe : II.19

godzina wychowawcza

Kluczowe zagadnienia:

1. Jakie mechanizmy stosują trolle, by zwiększyć zasięgi fake-newsów?
2. Jak rozpoznać trolling w internecie?

3. Gdzie można zgłosić fake-news lub trolling?

Metody: praca z filmem, drama, experiential learning, dyskusja

Formy pracy: praca indywidualna, praca w grupach

Materiały/ środki dydaktyczne potrzebne do przeprowadzenia zajęć:

film "Digi-świat- fake-news"

rzutnik, głośnik, komputer

prezentacje z załączników

wydrukowane karty nagłówków fake-newsów (zał.1)

kartki (do stworzenia fałszywego profilu)

Załączniki do scenariusza:

Załącznik nr 1. Galeria nagłówków fake newsów

Załącznik nr 2. Instrukcja tworzenia konta trolla

Załącznik nr 3. Instrukcja tworzenia komentarzy dla początkujących trolli

---

Skrót przebiegu zajęć:

1. Sprawy organizacyjne (5 min)
2. Wprowadzenie (5 min)
3. Ćwiczenie w rolach (20 min min)
4. Wyjście z ról, omówienie (10 min)
5. Podsumowanie (15 min)

Przebieg zajęć:

1. Sprawy organizacyjne (5 min)

2. Wprowadzenie (5 min)

Zaproś uczniów do wysłuchania fragmentu wywiadu Julii i Szymona z dziennikarzem "Dzień dobry TVN" Mateusz Hładkim - program Digi Świat (fragment od 12:20 do końca). Poproś ich, by zanotowali podczas oglądania o jakim narzędziu wpływu mówi dziennikarz i dlaczego jest ono skuteczne.

3. Ćwiczenie w rolach (20 min)

Podziel uczniów na 4-osobowe zespoły. Zaproś ich do wcielenia się w role świeżo zrekrutowanych pracowników farmy trolli. Dzięki temu lepiej będą mogli zrozumieć jak one działają. Ty będziesz w roli ich pracodawcy.

Jako pracodawca, wydaj polecenie uczniom w roli pracowników, by stworzyli sobie fałszywe konta. Ponieważ w najbliższym czasie będą musieli ich stworzyć wiele, więc mają na to zadanie tylko 3 minuty, więc nie ma co się zastanawiać! Wyświetl instrukcję do tworzenia kont na rzutniku (zał.2). Rysują swoje profile na kartkach.

Następnie oznajmiasz uczniom-pracownikom, że rozpoczynają swój okres próbny. Ich zadaniem będzie pisanie komentarzy pod postami. Każda 4-osobowa grupa dostaje nagłówek jednego tekstu (zał.1). Mają za zadanie napisać pod nim min. 4 komentarze używając swoich nazw użytkowników, w tym minimum jeden polemizujący - by rozpocząć dyskusję pod danym postem i zachęcić do niej zwykłych internautów.

Przeczytaj uczniom instrukcje, co zrobić, zwiększyć wpływ komentarzy (zał.3). Możesz też te instrukcje wyświetlić na rzutniku na czas ich pracy lub wydrukować dla każdej z grup. Oznajmij swoim uczniom-pracownikom, że na to zadanie mają 5 minut (jeśli nie zdążą, to nie przedłużysz z nimi umowy).

Po 5 minutach zasygnalizuj koniec okresu próbnego. Poproś uczniów- twoich kandydatów do farmy trolli, by przeczytali po jednym komentarzu na grupę - takim, który uważają za szczególnie wciągający dla "zwykłych internautów". Słuchasz, doceniasz zgodnie z kryteriami z załącznika nr. 3. Dziękujesz, mówisz, że odezwiesz się jutro z kolejnym zadaniem.

4. Wyjście z ról i omówienie (10 min)

Podziękuj uczniom za to doświadczenie. Zachęć, by wstali i przeciągnęli się zrzucając z siebie strój "pracownika farmy trolli". Od teraz znowu są uczniami i uczennicami na lekcji w klasie.

Mówisz uczniom, że nieprawdziwe informacje (tzw. "fake news") są rozpowszechniane w celu osiągnięcia korzyści finansowych lub politycznych. To zjawisko zdaniem ekspertów będzie przybierać na sile (więcej informacji w Kodeksie Dobrych Praktyk, link pod scenariuszem). Fake- newsy rozpowszechniają między innymi tzw. trolle - czyli "konta zamieszczające kontrowersyjne lub silnie zabarwione emocjonalnie treści w celu zwrócenia na siebie uwagi albo sprowokowania, ośmieszenia lub obrażenia innych użytkowników." (definicja za Kodeksem Dobrych Praktyk, link pod scenariuszem)

Zadajesz pytanie "Jak możecie rozpoznać trolla?"

Zbierasz odpowiedzi od uczniów (odwołując się do ich doświadczenia z ćwiczenia; mogą też korzystać ze swojej dotychczasowej wiedzy i intuicji), uzupełniasz ich wypowiedzi:

- brak zdjęcia profilowego (np. flaga albo postać z bajki)
- zdjęcie stockowe
- fikcyjna nazwa użytkownika (np. żartobliwa ksywka)
- mało lub wcale znajomych,
- podejrzane wzory zachowania: albo publikuje po kilka postów dziennie, wiele udostępnia, albo publikuje z dużymi przerwami; uruchamia się tylko pod bardzo określonymi tematami
- prowokacyjny język - celem trolla jest np. ośmieszenie rozmówcy, jego punktu widzenia, wykazanie jego niekompetencji) lub sealioning - ciągłe domaganie się od

rozmówcy kolejnych wyjaśnień, dopytywanie w kółko (też o informacje wcześniej przytoczone lub takie, które można łatwo znaleźć), rozmywanie sensu rzeczywistego przekazu

- konto z zagranicy - choć posty pisane po polsku (jak sprawdzić czy konto z zagranicy? Można na ekranie logowania wpisać nazwę i kliknąć "przypomnij hasło" - pojawi się wtedy fragment adresu e-mail. Jeśli ma końcówkę np ...ru, to znaczy, że to konto z zagranicy)

Zapytaj uczniów czy mają pomysł co robić, gdy napotkają fałszywe informacje rozpowszechniane przez trolla. Wysłuchaj, w razie potrzeby - uzupełnij:

- można to zgłosić za pośrednictwem strony <https://zglostrolla.pl/> lub u admina danego portalu społecznościowego.
- warto zachować spokój - nie dyskutować, nie udostępniać (to zwiększa widoczność danych treści). Można poinformować innych użytkowników, że to fałszywa informacja i podać link do wiarygodnego źródła.

5. Podsumowanie (5 min)

Uczniowie piszą "wiadomość do wysłania w komunikatorze" (w rzeczywistości zapisują ją na kartce lub w zeszycie) do kolegi/koleżanki spoza klasy - Po dzisiejszych zajęciach chciał(a)bym Ci powiedzieć....

Chętni odczytują swoje wiadomości na forum.

Źródła wiedzy:

- [Kodeks dobrych praktyk w zakresie walki z dezinformacją sygnowany przez 11 organizacji zajmujących się tym tematem w Polsce](#)
- [Strona Stowarzyszenia Demagog, które na bieżąco komentuje aktualne fake-newsy](#)

Inne scenariusze o tej tematyce:

- [Publikacja z pomysłami na ćwiczenia rozwijające krytyczne myślenie uczniów na lekcjach, w tym radzenie sobie z fake-newsami](#)
- [Gra on-line, w której wcielasz się w rolę twórcy fake-newsów. Do gry dołączono materiały dla edukatorów.](#)
- [Prawda czy fałsz - na tropie fake-newsów \(scenariusz lekcji\)](#)

Autorka scenariusza: Marta Drabińska

Załącznik nr 1. Nagłówki artykułów do komentowania przez nowych pracowników farmy trolli

1. Okropne! Zobacz co dodają do jogurtów truskawkowych
2. Zdobywa miliony nie wychodząc z domu! Jak to robi?
3. Graj więcej on-line, będziesz szczęśliwszy! - wyniki światowych badań
4. Te ćwiczenia przedłużają życie nawet o 10 lat! Sprawdź
5. Słabiej się uczyli, a zarabiają lepiej! - szokujące wyniki badań
6. Pomóż Julce walczyć z chorobą! Udostępnij teraz
7. Zatrucie chemikaliami w Dolinie Noteci - giną zwierzęta <zdjęcia>
8. Te 5 tricków pozwolą ci schudnąć 5 kg w miesiąc!
9. Zginął w wypadku samochodowym? Ten aktor grał w popularnym serialu

Załącznik nr 2. Instrukcja tworzenia konta trolla

1. **Stwórz obrazek profilowy** - może być flaga lub jakaś postać, ew. zdjęcie ze stocku
2. **Wybierz nazwę** - może być fikcyjna (Papa Smerf) lub żartobliwa (Karol Brzęczeszczykiewicz), ew. podszywająca się pod publiczną instytucję, oddolną inicjatywę (Krakow_online, Niezależna Polska)

Załącznik nr 3. Instrukcja tworzenia komentarzy dla początkujących trolli

Aby zwiększyć wpływ komentarzy:

- odwołaj się do własnego doświadczenia, informacji od bezpośredniego świadka lub kogoś, kto go zna
- odwołuj się do autorytetów (specjalistów, znanych ludzi, poważanych instytucji) - nie ważne, co naprawdę mówią; ważne co Ty mówisz, że mówią ;)
- wywołuj emocje swoim komentarzem u odbiorcy - np. szok, entuzjazm, złość - by chciał komentować
- odwołuj się do niezależnego myślenia, nieulegania trendom - gdy podkreślasz słuszność swojej opinii (możesz zarzucać uleganie trendom tym, którzy myślą inaczej)